

PIKTNAUDŽIAVIMAS SAULE – PAGRINDINĖ ODOS VĖŽIO PRIEŽASTIS

Irena Pivoriūnienė

Atėjus pavasariui džiaugiamės šiltais orais, galimybė patirti gamtoje. Vis daugiau laiko praleidžiame gryname ore, mėgaujamės saule. Gaila, kad saulės vonios gali būti labai sunkios ligos priežastis. Tikriausiai visi esame girdėję apie tai, jog dėl saulės poveikio apgamai gali virsti odos vėžiu. Didelę šios sritys patirtį turi GK klinikos vadovas gydytojas **Karapetas Babajanas**.

– Kas yra apgamas ir kodėl jis atsiranda?

– Apgamas – tai ribota odos dėmelė ar mazgelis, sudarytas iš taip vadinamų melanocitų (ląstelių, turinčių daug pigmento – melanino). Kodėl atsiranda apgamai tiksliai nežinoma, bet manoma, kad egzistuoja paveldėtas apgamų polinkis. Tačiau taip pat svarbus saulės, skatinančios apgamų formavimąsi, poveikis. Apgamas gali būti ir vėžio atsiradimo priežastis. Bet pagrindinė odos vėžio atsiradimo priežastis – ilgalaikis saulės spindulių poveikis. Dažniausiai navikai atsiranda atvirose kūno vietose, pvz.: ant veido, rankų ir t.t. Odos piktybiniams susirgimams atsirasti įtakos gali turėti odos randai, tatuiruotės, lėtiniai uždegimai. Vėžio vystymuisi labai didelę reikšmę turi ir odos tipas.

– Kokie yra odos vėžio tipai?

– Odos vėžio tipas priklauso nuo jo sudarančių odos ląstelių. Dažniausiai nustatoma odos vėžio forma – bazoląstelinis piktybinis odos navikas. Jis atsiranda iš bazalinių ląstelių, kurios yra epidermio (išorinio odos sluoksnio) apatinėje dalyje. Dažniausiai navikas atsiranda senyvo amžiaus žmonių odoje. Antras pagal dažnumą – plokščialąstelinis vėžys. Jis išsivysto iš epidermio plokščiųjų ląstelių, iš kurių sudarytas viršutinis odos sluoksnis. Plokščialąstelinis vėžys gali plisti į kitus audinius ar organus, tai yra metastazuoti. Tai labai pavojinga gyvybei. Laiku nustatytas bazoląstelinis bei plokščialąstelinis odos vėžys yra visiškai išgydomas. Melanoma – pati agresyviausia odos vėžio forma. Navikas atsiranda iš melanocitų, kurios gamina odos pigmentą melaniną, nuo kurio priklauso mūsų odos spalva bei tipas. Melanoma – sparčiausiai plintantis ir didžiausią mirtinumą iš visų odos vėžių sukeliantis navikas.

– Kada reikėtų susirūpinti dėl apgamo?

– Svarbiausi požymiai, rodantys, jog apgamas kinta, yra jo skersmens, iškilumo, spalvos ir kraštų pokyčiai (ypač atsiradę per trumpą periodą). Taip pat svarbu, ar neatsirado tokių simptomų kaip: niežėjimas, skausmas, kraujavimas, aplinkinės odos sudirginimas. Nepakitusių įgytų apgamų virtimo melanoma rizika yra labai maža. O kalbant apie įgimus apgamus: kuo jis didesnis, tuo didesnė tikimybė, kad jis supiktūbės. Jeigu nors vienas iš kūno pigmentinių darinių keičiasi pagal šiuos kriterijus, nedelsdami kreipkitės į gydytoją.

– Ar dažnai iš apgamo išsivysto piktybinė melanoma? Kodėl jos taip bijoma?

– Iš apgamų išsivysto apie 30 proc. melanomų, o likusios – iš melanocitų, paprastai esančių odoje.

Didžiausia riziką turi asmenys, kurių šeimoje kas nors jau sirgo melanoma. Melanoma – tai tik vienas iš odos piktybinių navikų, bet nuo jos miršta apie 75 proc. odos piktybinių navikais sergančių pacientų. Jei atsiranda metastazių, vėžio sustabdyti praktiškai neįmanoma. Tačiau anksti diagnozavus ligą, galima išgelbėti beveik visus.

– Kokią pagalbą GK klinikoje gauna pacientas, susirūpinęs dėl savo apgamo?

– Mūsų klinikoje įtartinai pigmentiniai odos dariniai ištiriami skaitmeniniu mikroskopu. Šiuo tyrimu tiksliai nustatoma, kokius darinius reikia pašalinti ir koku būdu. Tyrimo metu tarsi nuimamas odos viršutinis rageninis sluoksnis, tada išryškėja dermatoskopiniai požymiai, kurie nematomi plika akimi. Todėl piktybinė melanoma nustatoma ankstyvoje stadijoje – nuo ko ir priklauso ligos prognozė ir išgyvenamumas. Taip pat mūsų klinikoje atliekama pakitusio apgamo siaskopija – skenavimas, nustatantis pigmentines odos pakitimus gilesniuose sluoksniuose, trimačio vaizdo įvertinimas, kompiuterinis apgamo vaizdo stebėjimas. Tai leidžia dar tiksliau nustatyti diagnozę ir ankstyvus pigmentinio naviko pakitimus. Nustačius diagnozę parenkamas reikalingas gydymo būdas. Apgamus, pigmentines dėmes šaliname ir įprastu chirurginiu būdu, ir intensyvia pulsinė šviesa, ir, žinoma, lazeriu. Nustačius piktybinį procesą, gydymas skiriamas priklausomai nuo naviko tipo bei išplitimo laipsnio.

– Ką palinkėtumėte tiems pacientams, kurie nerimauja dėl vieno ar kito apgamo?

– Pirmiausia norėčiau pasakyti, kad jeigu kelia nerimą odos darinis, kuris padidėjo, pakito spalva ar atsirado išskyrų, būtinai kreipkitės į gydytoją. Nereikėtų piktnaudžiauti ultravioletiniais spinduliais: tiek saulės voniomis, tiek soliariumais. Būdami saulėje naudokite specialius apsauginius kremus. Odos vėžys yra viena lengviausiai diagnozuojamų onkologinių ligų, nes labai lengvai pastebimas, tačiau patys turime rūpintis savimi, savo kūno pokyčiais. Tada saulėti ir šilti orai atneš tik džiaugsmą, o ne papildomą rūpestį. O man, gydytojai, labai gera, kai atėjusiam žmogui duodi tai, ko jis negavo kitur. Medicina negali garantuoti šimtaprocentinio rezultato, tačiau jeigu žmogus pasveiko ar pavyko išvengti ligos – tikslas pasiektas.